

GRØN HANDELEKRAFT

Foto: Peter A. Jakobsen

FÆLLESSKABETS ROLLE I DEN GRØNNE OMSTILLING

INDHOLD

Projekt SAMSKAB	5
1. Hvad er et grønt fællesskab?	6
2. Den dobbelte gevinst: Klimaeffekt og livskvalitet i grønne fællesskaber	7-9
3. Hvordan skabes grønne fællesskaber?	10-12
4. Social infrastruktur: organisering af grønne fællesskaber	13-15
5. Hvordan kan institutioner støtte grønne fællesskaber?	16-17
6. Konklusion og anbefalinger	18-19

Projekt SAMSKAB

Projekt SAMSKAB dokumenterer, hvordan grønne fællesskaber kan fungere som drivkraft i den grønne omstilling.

PROJEKTET HAR HAFT FOKUS PÅ TRE FORSKELLEGE BOLIGTYPOLOGIER:

1. Villakvarterer (grønne nabofællesskaber)
2. Almennyttige boligområder
3. Bæredygtige bofællesskaber/økosamfund

Formålet er at identificere både forskelle og fælles mønstre i, hvordan grønne fællesskaber opstår, organiseres og skaber effekt på tværs af boligformer.

PARTNERE

SAMSKAB er gennemført i et samarbejde mellem forskere, civilsamfundsorganisationer, boligaktører og kommunale samarbejdspartnere.

Partnerskabet har kombineret praksiserfaring fra grønne fællesskaber med forskningsbaseret analyse og kommunal og boligforeningsmæssig indsigt i implementering og opskalering.

METODER

- Deltagende observation, hvor forskere deltager som private borgere i grønne fællesskaber
- Interview med nøgleaktører i feltet fra grønne fællesskaber
- Længerevarende feltarbejde i to almene boligforeninger
- Best practice-studier af eksisterende grønne fællesskaber
- En kommunalundersøgelse om rammevilkår, prioriteringer og barrierer for opstart af bofællesskaber
- En repræsentativ spørgeskemaundersøgelse blandt 1.002 danskere samt 505 medlemmer af grønne fællesskaber
- Solution Labs og forskerworkshops, hvor praktikere og forskere sammen har kvalificeret analyser og anbefalinger

Projektperiode: 2023–2026

Partnere: Københavns Universitet, Behave Green, Foreningen Bofællesskab.dk og Grønne Nabofællesskaber

Financeret af: VELUX FONDEN

1. Hvad er et grønt fællesskab?

De to mest udbredte former for grønne fællesskaber i Danmark, ud over grønne organisationer, er økosamfund og bofællesskaber med en grøn agenda samt Grønne Nabofællesskaber (GNF), hvor naboer mødes om grønne aktiviteter¹.

I PROJEKTET SKELNES MELLEM FÆLLESSKABER OG FORENINGER:

- En forening er en bureaukratisk form for organisation, karakteriseret ved at have vedtægter, kontingent, generalforsamling, bestyrelse, referat, osv. Bestyrelsen servicerer de andre medlemmer.
- Et fællesskab har ingen eller få af de bureaukratiske kendetegn, som karakteriserer en forening, men er organiseret som en ad hoc flad struktur, hvor alle kan komme med deres ideer i håb om at finde andre, som gerne vil være med og støtte dem. Alle er på lige fod, selv om der er nogle, der tager initiativ til at invitere til aktiviteter.

i

DEFINITION: Et grønt fællesskab er en gruppe individer, som har en fælles interesse for klima og/eller miljø, og som mødes omkring fælles grønne aktiviteter.¹

Man finder nogle tilfælde (typisk i økosamfund), som officielt er organiseret som foreninger, men som i hverdagen fungerer overvejende som fællesskaber.

Derudover findes der grønne fællesskaber, som igangsættes og understøttes af en ansat fx en kommunal klimamedarbejder eller en boligsocial medarbejder.

2. Den dobbelte gevinst: Klimaeffekt og livskvalitet i grønne fællesskaber

Fællesskab giver folk mulighed for at mødes, indgå i dialog, udveksle ideer, og gøre ting sammen.

FORDELE VED ET GRØNT FÆLLESSKAB:

- **Adgang til ressourcer, service eller aktiviteter, der er uden for rækkevidde for individer**

En grøntsagskasseordning, delebil- og andre deleordninger, byttebikse, fælleshaver, fællesspisning, fælles infrastruktur (lokalt fjernvarmesystem, økologisk rensningsanlæg, osv.) kræver allesammen en mindste tærskel af de deltagende for at kunne virke effektivt og/eller kunne betale sig. På denne måde giver fællesskabet en række "stordriftsfordele", som giver mange flere muligheder for individerne.

- **Meningsfuld handling i en tid med klimakrise**

I et grønt fællesskab finder man ligesindede borgere (som med tiden kan blive til venner), som deler samme slags bekymringer og håb. Det, at man ikke føler sig alene, giver grundlag for meningsfuld handling i fællesskab.

- **Læring og kompetence opbygning**

Man finder inspiration og nye ideer fra andre medlemmer/deltagende. Alle individer kommer med en særlig baggrund og erfaring, som kan inspirere andre til at gøre ting anderledes.

- **Identitet, værdier, oplevet agens og tryghed**

I et grønt fællesskab finder man motivation og støtte til at prøve noget nyt og til at ændre på tingenes tilstand. Fællesskabet faciliterer forandring, fordi det er sjovere (har en social dimension) og nemmere (inkluderer stordriftsfordele) at være flere omkring samme mål, og fordi det er tryggere at tage de grønne skridt sammen, i social resonans.

- **Større livstilfredshed**

Medlemmer af grønne fællesskaber er betydeligt mere tilfredse med deres liv end ikke-medlemmer. På en skala fra 0–10 oplever de 0,5 højere livstilfredshed². Forskellen er markant. Det kan forklares med, at grønne fællesskaber er kendetegnet ved stærke sociale interaktioner, med positiv energi fra deltagelse i konkrete og løsningsorienterede aktiviteter, og med en oplevet lethed i at leve op til grønne værdier og idealer.

- **Motivation og støtte til miljøadfærdsændring**

De fleste fællesskaber undgår at "løfte pegefingeren" mod andre. Adfærdsændring kommer hverken fra overvågning og skam, eller fra pisk og belønning, men kommer i stedet fra

- den rollemodel (inspirationskilde), som ethvert medlem kan være for andre,
- deltagelse i fælles aktiviteter
- det personlige engagement for fælles mål.

En spørgeskemaundersøgelse³, som sammenligner carbon fodaftryk for ca. 1000 repræsentative danskere og ca. 500 medlemmer af grønne fællesskaber (grønne nabofællesskaber - GNF; Landsforening for økosamfund - LØS, Bofællesskab.dk - BOF og Danmark Naturfredningsforening - DN) viser, at aktive medlemmer i grønne fællesskaber har et carbon fodaftryk, som ligger 34 % under det nationale gennemsnit for energi, transport og mad.

Respondenter:	DK	GNF	LØS	BOF	DN
Total CF (i kg CO ₂)	6159	3484	3425	4683	4265
Forskelle i kg CO ₂ sammenlignet med DK	0	-2675***	-2734***	-1476**	-1893**
Forskelle i % sammenlignet med DK	0 %	-43 %	-44 %	-24 %	-31 %
N (antal respondenter)	1002	94	106	156	149

Undersøgelsen viser, at nyere medlemmer (som har været medlemmer i mindre end et år) har et højt carbon fodaftryk, som bliver drastisk reduceret efter 1-2 års medlemskab (primært fra færre flyturer og mindre kød-forbrug). Det viser, at det lavere gennemsnitlige carbon fodaftryk snarere er en konsekvens af (og ikke en årsag til) deltagelse i grønne fællesskaber.

- **Fællesskabets magi**

Deltagelse i enhver grøn aktivitet (fx en grøntsagsordning) påvirker adfærd, som ikke nødvendigvis er direkte relateret til denne aktivitet (fx færre flyturer). Det er derfor ikke aktiviteten eller læring som sådan, som påvirker adfærd, men snarere refleksioner og bevidstheden om eget forbrug, som kommer fra deltagelse i grønne aktiviteter. Det er det, vi kalder "fællesskabets magi".

HIGHLIGHT: Aktive medlemmer i økosamfund og grønne nabofællesskaber har et carbon fodaftryk, som ligger henholdsvis **44 %** og **43 %** under det nationale gennemsnit

HIGHLIGHT: Grønne fællesskaber reducerer ikke alene CO₂, men øger samtidig livskvalitet.

ISÆR TO KRITERIER PÅVIRKER ADFÆRDSÆNDRINGER OG CO₂-REDUKTIONEN:

1 Grønt formål

Medlemmer af bofællesskaber uden grønt formål ligger kun 24 % under det nationale gennemsnit, mod 44 % for bofællesskaber med et grønt formål (inkl. økosamfund) – reduktionen er næsten dobbelt så stor.

2 Aktivt engagement

Inaktive medlemmer ligger kun ca. 10 % under det nationale gennemsnit, mod 30–40 % for aktive medlemmer. Her er der tre kriterier, som er bemærkelsesværdige:

- Omfanget af deltagelse: Hver ekstra månedlig deltagelse i en grøn aktivitet reducerer årligt CO₂-aftrykket med 250 kg.
- Antal forskellige aktiviteter: Deltagelse i hver ny grøn aktivitetstype reducerer årligt CO₂-aftrykket med knap 200 kg.
- Antal fællesskaber: Medlemskab i et fællesskab associeres med 20 % reduktion i årligt CO₂-aftryk, 2 fællesskaber med 36 %, 3 med 43 % og 4+ med 53 % reduktion.

GRØNNE FÆLLESSKABER SKABER EN DOBBELT EFFEKT – BÅDE KLIMAMÆSSIGT OG SOCIALT:

• Klimagevinst

Når mennesker organiserer sig i grønne fællesskaber, skaber de konkrete strukturer for deleøkonomi (fx delebiler, fælles indkøb og fællesspisning), vidensudveksling og gensidig inspiration. Det reducerer ressourceforbrug og sænker CO₂-aftrykket. Samtidig styrker fællesskabet motivationen for varige adfærdsændringer. Forandring sker ikke gennem moral eller tvang, men i en social ramme præget af rollemodeller, fælles aktiviteter og oplevet handlekraft.

• Social gevinst

Deltagelse i grønne fællesskaber øger livstilfredsheden markant. Fællesskabet giver mening, identitet og tryghed i en tid præget af klimakrise og kompleksitet. Den grønne omstilling opleves ikke som afsavn, men som noget man gør sammen – og som styrker både relationer og trivsel.

3. Hvordan skabes grønne fællesskaber?

SAMSKAB arbejder med tre boligformer: De har forskellige veje til grønne fællesskaber, men deler en række fælles træk.

3.1. GRØNNE NABOFÆLLESSKABER PÅ VILLAKVARTERER

Der er ingen opskrift på, hvordan man skaber et fællesskab, da det beror på personlig og kollektiv kemi. Man kan dog alligevel sige, at et fællesskab etableres i tre faser:

Foto: Peter A. Jakobsen

1 Etablering af en solid kernegruppe

Et fællesskab skabes sjældent alene. En kernegruppe på 2–4 ildsjæle gør det lettere at dele ansvar, træffe kvalificerede beslutninger og forebygge udbrændthed. Gruppen kan bestå af venner eller personer, der mødes via fx Facebook eller en såkaldt organizer. For at lære hinanden at kende og afstemme forventninger, kan man bruge metoden “hjerte, hjerne og hænder” som ramme for processen.

Hjerte, hjerne og hænder

To ildsjæle, der mødes for første gang, kan begynde med at fortælle hinanden

1. hvad de brænder for (hjertet)
2. de idéer de har (hjernen)
3. hvad de gerne vil starte med at gøre (hænder)

2 Fastlæggelse af den første fælles aktivitet

Det kan typisk være en fællesspisning, men det kan være alt muligt andet, som fx et møde omkring en fælles grøntsagskasse-ordning, en repair café, plantning af et stykke mini-skov, osv.

3 Bred invitation blandt målgruppen

Det kan typisk foregå ved opslag på sociale medier, ved uddeling af invitationer i brevkasser, gennem e-maillister (fx fra eksisterende grundejerforeninger eller andelsboligforeninger), poster/flyers i nabolaget, fx på biblioteker, supermarkeder, skoler, caféer, mm.

Erfaringer

At etablere et nyt fællesskab er både relativt let og svært: mange vil gerne være med, men få tager selv initiativ, og de første møder kan føles akavede eller grænseoverskridende.

Allerede fra første møde eller aktivitet er det vigtigt, at deltagerne føler sig velkomne og oplever, at fællesskabet er deres – ikke kun kernegruppens. De skal kunne påvirke udviklingen og på sigt selv tage initiativ til nye aktiviteter. Fællesskabet skal opleves som åbent, motiverende og lystbetonet.

Fællesskabet bygges gradvist op. Mange deltager kun én gang – fordi de har travlt, føler sig usikre i sociale sammenhænge eller opdager, at fællesskabet ikke er for dem. Samtidig er der mange, der tilmelder sig via sociale medier uden at møde op.

Når fællesskabet udvikler flere aktiviteter og undergrupper, viser det sig ofte, at nogle kun deltager i bestemte aktiviteter – fx byttemarked, havevandring, grøntsagskasseordning eller fællesspisning. Flere aktiviteter giver derfor et bredere interessegrundlag og kan tiltrække flere forskellige deltagere.

Meget lokale fællesskaber er ofte lettere at opbygge. Folk mødes hellere med naboer få hundrede meter væk end med mennesker fra den anden side af kommunen.

I velfungerende nabolagsfællesskaber kan man opnå, at op til omkring 5 % af husstandene deltager jævnligt i fælles aktiviteter.

3.2. BÆREDYGTIGE BOFÆLLESSKABER

De fleste nyere bofællesskaber kalder sig bæredygtige bofællesskaber, hvilket stammer dels fra kommunale krav, en stigende udvikling på bofællesskabsmarkedet samt visionære krav fra de beboere, der udgør dele af målgruppen.

De kan skabes nedefra (borgerdrevet), oppefra (kommunalt initiativ) eller fra siden (gennem en anden boligaktør).

- Selvgroede bofællesskaber har ofte lange, komplekse etableringsperioder (5–10 år) med en stejl læringskurve inden for jura, finansiering, byggeri og risiko for konflikter. Kun 2 ud af 10 projekter realiseres. Men tilflyttere er ofte værdihomogene, hvilket kan fremme handlingskraft. Se fx kortlægning af bofællesskaber og Startpakken^{4,5}.
- Man kan som boligaktør opstille en bæredygtig ramme, fx et bæredygtigt byggeri med solceller og el-ladestandere. Men det er lysten og viljen blandt beboerne, der skaber en reel bæredygtig hverdagspraksis. Motivationen for at flytte i et bæredygtigt bofællesskab kan være et ønske om fællesskab, hvor "det grønne" kan være alt fra en motiverende faktor, eller et aspekt, der ikke tillægges særlig værdi. Det kan risikere at give friktion i en beboergruppe, at motivationerne er så forskellige.
- Det grønne fællesskab skal skabes og vedligeholdes, lige så vel som i et Grønt Nabofællesskab – og nogle ildsjæle skal gå foran.

3.3. GRØNNE NABOFÆLLESSKABER I ALMENE BOLIGER

Almene boligorganisationer⁶ er organiseret omkring en foreningsstruktur med afdelingsbestyrelser og etablerede beslutningsprocesser for fælles arealer. Derfor er grønne fællesskaber i denne sektor ofte mindre agile og mere centralt forankrede. Samtidig giver råderetten over fælles infrastruktur og lokale beslutningskompetencer et betydeligt potentiale for at etablere grønne fælles aktiviteter.

Igangsættelsen af grønne fællesskaber sker ofte med støtte fra boligsociale medarbejdere eller ansatte i boligorganisationen. Det kan være mindre initiativer, som økonomisk støtte til bogbytteskabe, eller større indsatser som klimaambassadør-kurser, hvor boligsociale medarbejdere ofte fungerer som drivkraft. På den måde adskiller grønne fællesskaber i almene boliger sig fra de øvrige boligtypologier.

Samtidig er interessen voksende i sektoren. Den grønne dagsorden finder genklang i en boligsektor, hvor mange beboere har begrænsede økonomiske ressourcer, og hvor grønne aktiviteter ofte også handler om at mødes om noget fælles. Der er derfor stigende opmærksomhed på, hvordan grønne aktiviteter kan engagere beboere, som ellers ikke deltager i det formelle beboerdemokrati, og samtidig bidrage til at adressere udfordringer som social udsathed og ensomhed.

Når initiativerne kommer centralt fra, er lokale ildsjæle afgørende for at omsætte dagsordenen til relevante aktiviteter og engagere naboer. Disse ildsjæle er ofte socialt ressourcestærke, men har begrænsede økonomiske ressourcer. Derfor er det vigtigt at overveje, hvordan deres indsats kan understøttes eller kompenseres, hvis engagementet skal fastholdes over tid og ildsjælene ikke brænder ud.

4. Social infrastruktur: organisering af grønne fællesskaber

Den sociale infrastruktur er mindst lige så vigtig som den fysiske⁷. Fælles aktiviteter kræver aftaler, arbejdsgrupper og regelmæssig interaktion; kort sagt en social organisering.

DET KRÆVER FLEKSIBLE ORGANISERINGSFORMER:

- **Fællesskab frem for forening**

Grønne fællesskaber organiseres typisk som flade og initiativbårne strukturer frem for klassiske foreninger. Der er sjældent bestyrelser, flertalsafstemninger eller krav om, at alle skal være enige om alt. Alle kan tage initiativ til aktiviteter og projekter og organisere dem sammen med dem, der ønsker at deltage.

Deltagelse bygger på lyst frem for pligt, og andre forventes ikke at blande sig i projekter, de ikke selv er en del af. Mangfoldigheden af initiativer er en styrke, og aktiviteter ophører typisk af sig selv, hvis interessen forsvinder. Denne organiseringsform kan virke uvant for personer, der primært kender foreningsmodellen med faste strukturer, referater og formelle beslutningsprocesser.

- **Del ansvar – styrk robustheden**

Fællesskaber lever af, at nogen tager initiativ. Derfor er det vigtigt, at ansvar gradvist deles mellem flere deltagere. Når flere bidrager, bliver fællesskabet mere robust: arbejdsopgaver fordeles, relationer styrkes, og risikoen for udbrændthed mindskes. Samtidig bliver fællesskabet mindre sårbart over for livsændringer hos de personer, der i perioder driver aktiviteterne.

- **Dynamiske, men sårbare strukturer**

Fællesskaber kan mobilisere hurtigt, fordi de er lystdrevne og ikke bundet af tunge strukturer. Til gengæld er de mere sårbare. Aktivitetsniveauet svinger typisk i takt med deltagernes energi og engagement. Hvis interessen forsvinder, opløses fællesskabet ofte. Erfaringer og relationer lever dog videre og kan danne grundlag for nye initiativer andre steder.

- **Agile beslutningsformer**

Beslutninger træffes sjældent ved flertalsdemokrati eller fuld konsensus. I stedet anvendes ofte principper fra do-ocracy og sociokrati. I en do-ocracy form kan enhver tage initiativ til et projekt og samle dem, der vil være med, uden at hele fællesskabet først skal godkende det. Sociokrati organiserer ansvar i selvstyrende grupper (cirkler) og træffer beslutninger ved samtykke – når ingen har væsentlige indvendinger⁸. Disse metoder gør beslutningsprocesser mere smidige og reducerer både konflikter og risikoen for, at enkelte personer blokerer beslutninger.

- **Værdi og trivsel driver deltagelse**

Deltagelse er frivillig og lystdrevet. Derfor skal aktiviteter give konkret værdi – socialt, praktisk eller læringsmæssigt. Det kan være fællesspisning, byttemarkeder, grøntsagsordninger eller deleløsninger. Stemningen er samtidig afgørende. En tryk og imødekommende atmosfære øger lysten til at deltage igen. I en travl hverdag prioriterer folk deres tid nøje; hvis aktiviteter ikke giver værdi eller fællesskab, falder deltagelsen hurtigt.

- **Tydelig og inkluderende kommunikation**

Kommunikationen bør være transparent og anerkendende – også når fremskridt er små. Fællesskaber bruger ofte flere kanaler samtidig, fx e-maillister, sociale medier, apps, flyers og opslag i lokalområdet, fordi forskellige grupper bruger forskellige medier. Mund-til-mund er dog ofte den mest effektive rekrutteringsform. Det er en fordel at have en enkel praksis for at tage imod nye deltagere, fx en vært, der byder velkommen.

- **Forankring i en større bevægelse**

Lokale initiativer kan styrkes ved at koble sig til nationale netværk eller organisationer, fx Grønne Nabofællesskaber, Bofællesskab.dk eller Landsforeningen for Økosamfund. Sådanne forbindelser giver adgang til viden, erfaringsudveksling, samarbejder og støtte til fx fondsansøgninger. Samtidig kan den nationale ramme give deltagerne en oplevelse af, at deres lokale indsats indgår i en større bevægelse og har større slagkraft på nationalt plan⁹.

OPSUMMERING

Grønne fællesskaber fungerer bedst når:

- Strukturen er flad og initiativbåret
- Beslutninger træffes gennem do-ocracy eller sociokratiske principper
- Aktiviteter giver social, praktisk eller læringsmæssig værdi
- Kommunikationen er åben og foregår via flere kanaler
- Ansvar fordeles mellem mange deltagere
- Man forstår, at fællesskaber kan forsvinde, når interessen ikke længere er til stede

5. Hvordan kan institutioner støtte grønne fællesskaber?

Institutioner kan spille en vigtig rolle i etableringen af lokale grønne fællesskaber. Den mest effektive støtte består ofte ikke i at styre initiativerne, men i at skabe gode rammer, fjerne barrierer og understøtte de lokale ildsjæle, der driver aktiviteterne.

GRUNDPRINCIPPER FOR INSTITUTIONEL STØTTE

For at understøtte fællesskaber bedst muligt, bør institutioner være opmærksomme på nogle grundlæggende forhold:

- **Bureaucrati opleves som den største barriere for lokale initiativer**

Borgere, der vil plante en skov eller etablere en byttestation, ved ofte ikke, hvor de skal starte, hvem de skal kontakte, eller hvor de kan få tilladelse. Andre vil gerne starte en byttestation, men hvor kan de få lov til at placere den, og hvem skal de tale med for at få tilladelsen? En person ansvarlig for "fællesskabs-service" (à la "borgerservice") kunne hjælpe ildsjæle med at navigere gennem bureaukratiet.

- **Fællesskaber er ikke foreninger**

De er ofte uformelle og har sjældent CVR-nummer eller kapacitet til omfattende administration. Institutionelle rammer bør derfor være fleksible og tilpasset denne organisationsform.

DEFINITION: Institutioner defineres her som de formelle organisationer, der samarbejder med lokale, uformelle og græsrodders grønne fællesskaber. Institutioner kan typisk være kommuner, boligforeninger, fonde mm.

- **Ressourcer skal støtte, men ikke styre**

Penge og programmer kan både styrke og kvæle lokale initiativer. Små, fleksible beløb kan dække konkrete behov og holde aktiviteter i gang. Større projektmidler kan derimod øge ambitionsniveauet og samtidig skabe mere administration og pres på ildsjæle. Hvis kravene bliver for omfattende, kan de dræne energi fra det lokale fællesskab, som netop er initiativets kerne.

- **Ildsjæle er afgørende**

Institutioners rolle bør primært være at understøtte og aflaste ildsjæle, ikke at erstatte dem. Man kan institutionelt støtte kontakt og netværk mellem lokale ildsjæle.

- **Mentorer, organisers og peer-to-peer støtte**

Peer-to-peer læring og uformelle mentorforløb fungerer ofte godt, fordi de bygger på erfaringsudveksling mellem ligestillede. Professionelle organisers, boligsociale medarbejdere eller mentorer kan dog spille en vigtig rolle, særligt i opstartsfasen, ved at facilitere processer og skabe forbindelse til institutioner. Men troværdig støtte kræver praksiserfaring: Mentorer og organisers bør selv have erfaring med at skabe eller deltage i fællesskaber.

SÆRLIGE INSTITUTIONELLE ROLLER I FORSKELLIGE BOLIGFORMER

- **Bofællesskaber**

Her spiller kommunerne en central rolle i etableringsfasen. Mange kommuner ønsker at støtte nye fællesskaber, men mangler ofte viden, ressourcer eller lovhjemmel til at hjælpe de mere eksperimenterende projekter¹⁰.

- **Almene boliger**

I den almene sektor er interessen for grønne aktiviteter stor, men bureaukratiske strukturer kan gøre initiativer svære at realisere. Ud over økonomisk støtte er administrativ hjælp derfor afgørende – fx til samarbejde med driften, brug af fælles arealer eller formidling af aktiviteter til beboerne. Samtidig er det vigtigt, at lokale fællesskaber får reel indflydelse, så deltagelsen forbliver frivillig og lystbetonet.

- **Grønne nabofællesskaber**

Man kan stille lokaler, mødesteder eller andre ressourcer gratis til rådighed; aflaste med administrative opgaver; støtte nationale paraplyorganisationer, der understøtter lokale initiativer samt opfordre ansatte til at deltage i lokale fællesskaber som private borgere, hvilket skaber uformelle brobygninger mellem institutioner og civilsamfund.

STRATEGISKE PERSPEKTIVER

For institutioner er det vigtigt at være opmærksomme på, at:

- Lokal facilitering kræver central prioritering og politisk opbakning.
- Grønne fællesskaber kan skabe synergier med andre politikområder, fx sundhed, jobskabelse eller indsatser mod ensomhed.
- Siloer i forvaltningen kan være en barriere, fordi fællesskabsinitiativer ofte går på tværs af sektorer. Tværgående arbejde kræver derfor et tydeligt mandat.
- I boligforeninger falder deltagelsen i beboerdemokratiet mange steder. Her kan koblingen mellem fællesskab og bæredygtig drift være en mulighed for at revitalisere nabofællesskabet.

OPSUMMERING

Institutioner kan støtte med:

- Stille mødesteder og andre institutionelle ressourcer gratis til rådighed
- Hjælpe ildsjæle med at navigere i bureaukrati og finde de rette kontakter
- Aflaste med administrative opgaver og formidling af aktiviteter
- Opfordre ansatte til at deltage i lokale fællesskaber som private borgere
- Arbejde med fleksible samarbejdsformer, der passer til uformelle fællesskaber
- Undgå unødigt bureaukratisering og projektificering
- Sikre, at mentorer og organisers har praktisk erfaring med at skabe fællesskaber

6. Konklusion og anbefalinger

SAMSKAB DOKUMENTERER, AT:

- Grønne fællesskaber – på tværs af forskellige boligtypologier som villakvarterer, almene boligområder og bofællesskaber – er en vigtig, målbar og strukturel drivkraft i den grønne omstilling. Det afgørende fund er, at det ikke er boligformen i sig selv, men graden af aktiv og vedvarende deltagelse, der skaber varig adfærdsændring og betydelige CO₂-reduktioner.
- Aktive medlemmer reducerer deres CO₂-aftryk markant op til 43–44 % under landsgennemsnittet – og reduktionen øges med omfanget og bredden af deltagelse. Nye medlemmer sænker deres aftryk efter 1–2 års engagement, hvilket dokumenterer, at fællesskabet driver forandringen.

DEN GRØNNE EFFEKT ER SOCIALT FORANKRET

En central indsigt er, at den sociale infrastruktur er mindst lige så vigtig som fysisk infrastruktur. Teknologiske løsninger skaber ikke grøn praksis alene. Det gør derimod relationer, fælles aktiviteter og regelmæssig interaktion.

Grønne fællesskaber øger samtidig livstilfredsheden. Den grønne omstilling opleves ikke som afsavn, men som meningsfuld og social praksis. Forandring bæres af lyst, identitet og oplevet handlekraft – ikke af skam, kontrol og bureaukrati.

Organisatorisk peger SAMSKAB på, at flade strukturer, do-ocracy og sociokratiske elementer fremmer engagement og robusthed, mens tung foreningslogik kan hæmme dynamikken. Fællesskaberne er agile, men sårbare; robusthed opstår, når ansvar deles, og flere tager initiativ.

CENTRALE MØNSTRE PÅ TVÆRS AF BOLIGTYPER

- Aktiv deltagelse udgør den stærkeste effektfaktor for grøn adfærd.
- Social organisering er en forudsætning for bæredygtighed.
- Lystdrevne, flade strukturer skaber engagement.
- Små, konkrete og regelmæssige aktiviteter driver varig forandring.
- Institutionel støtte virker bedst, når den er fleksibel og ikke bureaukratiserende.
- Opskalering kræver:
 - kommunal kapacitet, vilje og prioritering
 - peer-to-peer eller professionelle fællesskaber, der arbejder erfaringsbaseret
 - digitale/analoge værktøjer
 - støtte til ildsjæle

HOVEDKONKLUSION

- Grønne fællesskaber kan ikke stå alene med at drive den grønne omstilling, men kan bidrage med at engagere borgerne og motivere dem til at reducere deres carbon fodspor. Skal den grønne omstilling accelereres, kræver det en kombination af bæredygtige fysiske rammer, øget opmærksomhed omkring betydningen af social organisering og en høj grad af institutionel fleksibilitet.
- Den grønne omstilling lykkes bedst dér, hvor mennesker mødes regelmæssigt, handler konkret sammen og oplever, at deres fælles indsats både reducerer CO₂ og øger livskvaliteten.
- Grønne fællesskaber har potentiale til at engagere 5–10 % af befolkningen i klimainsatsen, og kan dermed være en strukturel nøgle til at realisere den.

KILDER

1. Gausset, Q. and Hoff, J. (2024). Fællesskab – Et overset element i den grønne omstilling, in S. Krøijer og L. Tønder (red.): Grundbog om grøn samfundsteori, pp.367–83. København: Gyldendal
- 2–3. Gausset, Q.; Suszkiewicz, N.J. & Nielsen-Englyst, C. (2025). Grønne fællesskaber og carbon fodaftryk. Copenhagen: SAMSKAB and Copenhagen University. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.22464.60165>
4. <https://bofaellesskab.dk/kortlægning>
5. <https://bofaellesskab.dk/startpakken>
6. Kristensen, F.B. (In press). Sustainability brokering and green community building in Danish social housing. In Q. Gausset, H. Jarvis, S. Lex, F.B. Kristensen and C. Nielsen-Englyst (eds.): The Social Architecture of Green Communities: Organizing grassroots practivism for the sustainable transition. Routledge
7. Gausset, Q. and Jensen, P.D. Living sustainably in a Danish eco-community. How social and physical infrastructures impact carbon footprints. npj Climate Action 3: 33 DOI: 10.1038/s44168-024-00113-5
8. Gausset, Q. and Nielsen-Englyst, C. (In press). Majority-rule, Sociocracy and Do-ocracy: Micro-Politics in Danish Green Communities. In Q. Gausset, H. Jarvis, S. Lex, F.B. Kristensen and C. Nielsen-Englyst (eds.): The Social Architecture of Green Communities: Organizing grassroots practivism for the sustainable transition. London: Routledge
9. Nielsen-Englyst, C. and Gausset, Q. From countercultural ecovillages to mainstream green neighbourhoods - a view on current trends in Denmark. npj Climate Action 3: 60. DOI: 10.1038/s44168-024-00140-2
10. Jensen, J.O. og Nielsen-Englyst, C., 2026. Et Fælles Træk - hvordan kommuner kan støtte etablering af bofællesskaber. København: Ålborg Universitet og SAMSKAB.

Find mere information og projektets leverancer her: <https://bofaellesskab.dk/samskab>

Finansieret af:

VELUX FONDEN